

EXAMENSARBETE

EU i skolans värld

En studie angående lärares förutsättningar att bedriva EU-undervisning i skolan

Jenny Ahlgren, Emma Göransson

Utbildningsvetenskap 61-90 hp

2014-09-18

Abstract

Titel: EU i skolans värld – En studie angående lärares förutsättningar för att bedriva EU-undervisning i skolan.

Författare: Jenny Ahlgren och Emma Göransson

Handledare: Viktor Aldrin och Ulf Petäja

Frågeställning:

- Hur tolkar och förstår samhällskunskapslärare de mål som finns uppsatta angående EU-undervisningen i gymnasieskolan?
- Hur upplever samhällskunskapslärare resurstillgången för att kunna bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan?
- Hur ser intresset och viljan ut bland samhällskunskapslärare för att bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan?

Syfte: Vårt syfte med examensarbetet är att se om och hur samhällskunskapslärare på gymnasieskolan har de förutsättningar som krävs för att ge eleverna kunskaper om den Europeiska unionen.

Metod: Det är en kvalitativ intervjustudie.

Teoretisk utgångspunkt: Här presenteras de teorier som vi valt att utgå ifrån, vilket är implementeringsteorin samt närbyråkratiteorin.

Resultat: Våra data är insamlat via intervju av fyra samhällskunskapslärare på en gymnasieskola.

Slutsats: Vi har kunnat tyda tre olika faktorer som krävs för att samhällskunskapslärare ska kunna bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan. De tre faktorer som krävs för att samhällskunskapslärare ska kunna bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan är:

- Förståelse för målet och syftet
- Förutsättningar i form av olika resurser
- Intresse och vilja

Nyckelord: Närbyråkraten, Implementering, Europeiska unionen, Läroplanen 2011.

Innehållsförteckning

Abstract

1. Inledning

1.1. Problemområde.....	5
1.2. Syfte och frågeställning.....	6
1.3. Tidigare forskning.....	7

2. Teoretisk utgångspunkt

2.1. Definition av implementeringsbegreppet	10
2.2. Implementering av EU-kunskaper i skolan.....	10
2.3. Två perspektiv på implementering	11
2.4. Policyprocessen.....	12
2.5. Närbyråkratteorin	13
2.6. Implementeringsproblematik	15
2.6.1. Tillämparen skall förstå beslutet.....	15
2.6.2. Tillämparen skall kunna genomföra beslutet	16
2.6.3. Tillämparen skall vilja genomföra beslutet.....	16

3. Metod

3.1. Utgångspunkt.....	17
3.2. Urval.....	18
3.3. Undersökningsmetod.....	18
3.4. Genomförandet.....	19
3.5. Analysverktyg.....	20
3.6. Validitet & Reliabilitet.....	22
3.7. Etiska principer.....	22

4. Presentation och analys av resultat

4.1. Förstår samhällskunskapslärare syftet och målet med att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan?.....	24
4.2. Finns det förutsättningar för samhällskunskapslärare att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan?.....	26
4.3. Finns det ett intresse och en vilja att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan?.....	29

5. Avslutning

5.1. Slutsats.....	32
5.2. Diskussion.....	34

6. Källförteckning

6.1. Litteraturförteckning.....	37
6.2. Elektroniska böcker.....	37
6.3. Tidningsartikel på webben.....	38
6.4. Rapporter.....	38
6.5. Webbssidor.....	38
6.6. Intervjureferenser.....	38

7. Bilaga

7.1 Intervjuguide.....	39
------------------------	----

1. Inledning

I detta kapitel ger vi läsaren en bakgrund till valet av ämne som sedan följs av syfte och frågeställning. Kapitlet avslutas med att ge en överblick av tidigare forskning inom ämnet, där vi redogör varför innehållet i vår studie kan vara av intresse.

1.1. Problemområde

Sedan år 1995 har Sverige varit medlem i EU och till en början i vårt medlemskap förknippade man denna organisation mest med utrikespolitik. Men förhållandena har förändrats och EU är inte längre bara utrikespolitik, utan mycket av det som bestäms i vårt land kommer från EU: s beslutsorgan. Vi anser det därför vara av stor vikt att Sveriges befolkning är insatt i och intresserad av vad som händer ute i Europa, samt hur EU påverkar vårt samhälle. Enligt den senaste opinionsundersökningen från Sifo är intresset för EU svagt och var tredje svensk känner inte till att det är EU-val i maj.¹ Att intresset för EU är svagt bland befolkningen i Sverige kan givetvis bero på många faktorer, men vi kommer vidare att fokusera på gymnasieskolans uppdrag att ge kunskap till våra ungdomar om Europeiska unionen:

Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet. Undervisningen i olika ämnen ska ge eleverna kunskaper om den europeiska unionen och dess betydelse för Sverige samt förbereda eleverna för ett samhälle med allt tätare kontakter över nations- och kulturgränser. Det internationella perspektivet ska också bidra till att utveckla elevernas förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.²

Tidigare forskning visar att EU-undervisningen i skolan är varierande i vårt land och att mängden av denna undervisning skiljer sig mellan lärare och mellan olika gymnasieprogram.³ Innan vi hade tagit del av tidigare forskning hade vi en föreställning, byggd på egna erfarenheter från skolans värld om att EU inte är ett prioriterat ämne att undervisa om. Vi ville därför gå vidare med denna föreställning, då skolan enligt läroplanen har i uppdrag att

¹ Stockholm TT. Sifo: Svagt intresse för EU-valet. SvD Nyheter. 2014-02 07.

² Skolverket. Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011. Stockholm: Klimatneutralt företag, 2011, 7. E-bok.

³ Skolverket. *EU-undervisningen i gymnasieskolan, Redovisning av regeringsuppdrag angående gymnasieungdomars kunskaper i EU-frågor och undervisningen om EU i den svenska gymnasieskolan*. Rapport 308. Ödeshög: Danagårds Tryckeri AB, 2007.

ge eleverna kunskaper om Europeiska unionen. Michael Lipsky, som har skrivit boken *Street-level Bureaucracy*, ser närbyråkraten, som i detta fall är läraren, som en viktig pusselbit i den politiska processen. Det är närbyråkraten som ska se till så att våra elever får den kunskap som den politiska arenan har satt upp.⁴ Lärarna har enligt styrdokumentet till uppgift att implementera kunskaper om EU i skolan. I det centrala innehållet inom samhällskunskapen på gymnasieskolan står det:

Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån olika demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter. Mediers innehåll och nyhetsvärdering i samband med frågor om demokrati och politik.⁵

1.2. Syfte och frågeställning

Vårt syfte med examensarbetet är att se om och hur samhällskunskapslärare på gymnasieskolan har de förutsättningar som krävs för att ge eleverna kunskaper om den Europeiska unionen.

- Hur tolkar och förstår samhällskunskapslärare de mål som finns uppsatta angående EU-undervisningen i gymnasieskolan?
- Hur upplever samhällskunskapslärare resurstillgången för att kunna bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan?
- Hur ser intresset och viljan ut bland samhällskunskapslärare för att bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan?

⁴ Lipsky Michael, *Street-Level Bureaucracy; dilemmas of the individual in public services*, New York: Russel Sage Foundation, 1982, 3.

⁵ Skolverket. *Läroplanen*, 2011, 143.

1.3. Tidigare forskning

Tidigare forskning inom området har gjorts av bland annat Skolverket och Jan Hylén. Skolverket har enligt ett regeringsuppdrag år 2007 gjort en undersökning angående EU-undervisningen i gymnasieskolan. Syftet med undersökningen var dels att ge en bild av svenska gymnasie-elevers kunskaper om EU, samt att studera vilka kunskapskällor som lärarna använder sig av i EU-undervisningen i skolan. Undersökningen belyser även målen i gymnasieskolans kursplaner som avser undervisningen om EU. Skolverkets studie är främst inriktad på kursen samhällskunskap A, då denna kurs är obligatorisk inom samtliga gymnasieprogram.⁶

Resultatet av Skolverkets undersökning år 2007 visade att EU-frågor behandlades i en rad olika kurser, däremot varierade omfattningen av undervisningen om EU i gymnasieskolan. Studien visade även att mängden EU-undervisning skilde sig mellan lärare och mellan olika gymnasieprogram.⁷ Vidare i studien diskuterades resultatet av Skolverkets undersökning, där det visade sig att lärare ofta har svårt att bedöma hur stor del av undervisningen som ägnats åt EU-frågor. Detta menar man kan bero på att EU inte är ett ämne som alltid behandlas som ett eget avsnitt eller ett eget ämne inom kursen, utan kan vara integrerat i olika moment. När det kom till kunskapskällor och olika läromedel som användes i undervisningen om EU, visade sig att de flesta lärare använde sig av myndigheters webbplatser och deras tryckta material. Läroböcker ansågs förlegade, då lärarna menade att läroböckerna snabbt blev inaktuella och därför behövs kompletteras. I Skolverkets undersökning fick lärarna besvara frågor angående kompetensutveckling i EU-frågor. Resultatet visade att de flesta lärarna önskade mer kompetens inom området.⁸ Sammanfattningsvis tyder Skolverkets studie på att flera olika källor styr undervisningen om EU. Dels visade studien att lärarnas kompetens, intressen och förhållningssätt påverkade utgången av hur kursens EU- innehåll tolkades. Vilken betydelse kursplanernas utformning

⁶ Skolverket. *EU-undervisningen i gymnasieskolan, Redovisning av regeringsuppdrag angående gymnasieungdomars kunskaper i EU-frågor och undervisningen om EU i den svenska gymnasieskolan*, 7.

⁷ Ibid, 7.

⁸ Ibid, 7.

har för hur lärarna tolkade sitt uppdrag ingick inte i regeringsuppdraget som Skolverket genomfört, men ansågs vara en viktig fråga som skulle behandlas i andra sammanhang.⁹

Det internationella programkontoret beslutade år 2011 att göra en uppföljning av Skolverkets undersökning om EU-undervisningen i gymnasieskolan. Följden av Skolverkets studie år 2007 blev att målen i kursplanen för kursen samhällskunskaps A, reviderades och förtydligades år 2008. År 2009 genomfördes kompetensutvecklingsinsatser i EU-frågor för gymnasielärare.¹⁰

Det Internationella programkontorets undersökning som gjorts av författaren Jan Hylén år 2011, genomfördes så likt Skolverkets studie år 2007, för att öka jämförheten mellan dem båda. I studien undersöktes undervisningen om EU, inom gymnasieskolans kurs samhällskunskap A. Det har undersökts på hur lärarna anser att program mål och kursplanen ger god vägledning om undervisning om EU. Det gjordes även undersökningar där man tittade på skillnader i undervisningen om EU mellan yrkesförberedande program och studieförberedande program, samt hur mycket undervisningstid de båda programmen fick i ämnet EU.¹¹

Resultatet av undervisningen visade på att hälften av de intervjuade gymnasielärarna ansåg att program målen och kursplanen gav vägledning för EU-undervisningen. Resultatet visade även att undervisningstiden för EU-frågor har ökat. Dock kan man se en skillnad på lärarnas undervisningstid gällande EU-undervisningen på de yrkesförberedande programmen, jämfört med undervisningstiden på studieförberedande programmen, då det sistnämnda får mer tid. Studien visade att information främst inhämtas från myndigheters webbplatser till EU-undervisningen på gymnasieskolan. Bedömningen av elevernas förkunskaper om EU ansågs lägre på de yrkesförberedande programmen jämfört med de studieförberedande programmen. Resultatet i undersökningen visar på att kompetensutveckling om EU har haft

⁹ Ibid, 9.

¹⁰ Hylén, Jan. *EU-undervisning i gymnasieskolan 2011. En uppföljning av skolverkets undersökning 2007.* Rapport/ Internationella programkontoret, 2011, 2.

¹¹ Hylén. *EU-undervisning i gymnasieskolan 2011*, 3.

betydelse för lärares undervisningsutveckling i EU-frågor, dock anser många lärare att de behöver mer utbildning i ämnet.¹²

Föreliggande studie hämtar sin forskningsmässiga bakgrund utifrån endast dessa två referenser ovan, då vi i vår förundersökning uppmärksammat att dessa referenser har legat till grund för andra studier och rapporter angående EU-undervisningen i skolan.

I vår studie kommer vi till skillnad från skolverket och Jan Hylén, som undersöker både elevers och lärares perspektiv på EU-undervisningen, att fokusera på samhällskunskapslärares uppfattningar och förutsättningar gentemot EU-undervisningen i gymnasieskolan.

¹² Ibid, 5-8.

2. Teoretisk utgångspunkt

I detta kapitel kommer vi att beskriva vår teoretiska utgångspunkt för studien, som vi senare kommer att använda oss av i analysen av resultatet.

2.1. Definition av implementeringsbegreppet

Vår studie bygger på att undersöka implementeringen av EU-undervisning i skolan, därför är det av stor vikt att definiera begreppet implementering. Definitionen av begreppet implementering är varierande och det finns därför inte en allmänt accepterad definition. Dock använder vi ofta till vardags ord som genomförande, förverkligande och verkställan när vi pratar om implementering. En bredare syn på implementering avser de processer som används för att införa nya metoder i en verksamhet.¹³ Rothstein beskriver begreppet som genomförandet av politiska beslut.¹⁴ Det kan exempelvis handla om att införa säkrare rutiner inom sjukvården eller som i denna studiens bakgrund, där det handlar om implementering av EU-undervisningen i gymnasieskolan.

2.2. Implementering av EU-kunskaper i skolan

I oktober år 2007 kom skolverket ut med ett pressmeddelande där de förtydligade att det är obligatoriskt att undervisa om EU i gymnasieskolan. För att säkerställa att alla elever får möjlighet att lära sig det som krävs för att förstå hur dagens Sverige, som ett medlemsland i EU fungerar, gjorde Skolverket även ändringar i kursplanen för samhällskunskap angående EU. Motivet till ändringarna i kursplanen var framkomna skillnader i EU-undervisningen mellan olika lärare och gymnasieprogram och att eleverna önskade få fler och andra EU-frågor belysta i undervisningen.¹⁵

¹³ Roselius, Maria. och Sundell, Knut. *Att förändra socialt arbete: Forskare och praktiker om implementering*. Stockholm: Gothia förlag, 2008, 14.

¹⁴ Rothstein, Bo. Politik som organisation – förvaltningspolitikens grundproblem, Implementering; I *Implementering - hur politiska beslut genomförs i praktiken*, Sannerstedt, Anders (red.), Stockholm: SNS Förlag, 1991, 13.

¹⁵ Skolverket. *Undervisning om EU obligatorisk i gymnasieskolan*, 2007

Undervisningen i skolan styrs av bland annat läroplaner, styrdokument och kursplaner. I läroplanen för gymnasieskolan står det att undervisningen i kursen Samhällskunskap 1a1 (en gymnasiegemensam kurs på alla yrkesprogram) och kursen Samhällskunskap 1b (en gymnasiegemensam kurs på alla högskoleförberedande program) ska behandla följande centrala innehåll:

- *Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU.*
- *Internationella och nordiska samarbeten.*
- *Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna.*
- *Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån olika demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter.*¹⁶

Ett gemensamt uppdrag som gymnasieskolan har är att ge eleverna ett internationellt perspektiv, för att de ska kunna se verkligheten i ett globalt sammanhang och för att eleverna ska kunna skapa internationell lojalitet. Undervisningen i olika ämnen ska ge eleverna kunskaper om EU och dess betydelse för Sverige.¹⁷

2.3. Två olika perspektiv på implementering

Inom implementeringsteorin skiljer man mellan två roller, där beslutsfattarna och tillämparna har huvudrollerna. Beslutsfattarna är i detta avseende de som fattar beslut om att en speciell förändring ska ske. Tillämparna är vidare de som ser till att förändringen sker, det kan exempelvis vara lärare eller socialarbetare ute på fältet. Det finns vidare olika synsätt eller perspektiv på implementering och hur man ser på relationen mellan beslutsfattarna och tillämparna.¹⁸

Det första perspektivet kallas det *traditionella*. Detta synsätt utgår från att beslutsfattaren styr, och att tillämparen förväntas följa styrningen. Detta perspektiv kan ses som föråldrat

¹⁶ Skolverket. *Läroplanen*, 2011, 143.

¹⁷ Skolverket. *Läroplanen*, 2011, 7.

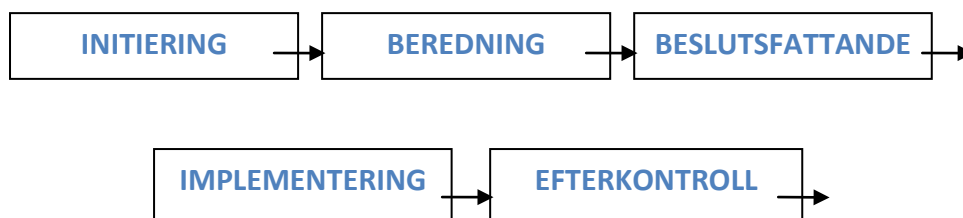
¹⁸ Rothstein. *Politik som organisation- förvaltningspolitikensgrundproblem*, 15.

men används exempelvis när riksdagen tar beslut om en höjd eller sänkt arbetslösesättning. Till skillnad från detta synsätt på implementering har Michael Lipsky introducerat *närbyråkratteorin*. Denna teori handlar om dem som arbetar med direktkontakt med människor, inom exempelvis sjukvården eller skolan. Lipsky menar att dessa människor som han kallar närbyråkrater har stor handlingsfrihet i sin dagliga verksamhet, och därför blir det dem som utformar behoven av förändring, och inte politikerna. I närbyråkratperspektivet tas de viktiga besluten på organisationens lägsta nivå, medan i det mer traditionella perspektivet tas de viktiga besluten i organisationens topp, alltså av politiska beslutsfattare.¹⁹

2.4. Policyprocessen

För att kunna se implementering i ett större sammanhang och hur processen från idé till handling går till, vill vi här gå igenom lite kort om policyprocessen. Policyprocessen är den process där den offentliga politiken bedrivs. Policyprocessen är en kortare term för politisk-administrativa beslutsprocesser.²⁰

Inom policyprocessen använder man sig av olika faser. Det finns många olika modeller av policyprocessens faser och fördelen med att dela upp policyprocessen i olika stadier är att det är lättare att analysera en fas i taget. Lennart Lundquist använder sig av en enkel fasmodell som innefattar fem faser: initiering, beredning, beslutsfattande, implementering och efterkontroll.

Figur 1: Policyprocessen.²¹

¹⁹ Rothstein. *Politik som organisation – förvaltningspolitikens grundproblem*, 16-17.

²⁰ Lundquist, Lennart. *Förvaltning, stat och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, 1992, 12.

²¹ Lundquist. *Förvaltning, stat och samhälle*, 12.

- *Initiering:*
Tar upp en fråga eller problem till behandling.
- *Beredning:*
Materialet som behövs som beslutsunderlag samlas in, utvärderas och sammanställs samt att förslag till beslut fattas.
- *Beslutsfattande:*
Val av åtgärd. Aktörer bestämmer om de ska vidta eller icke vidta beslut.
- *Implementering:*
Beslutet förs ut i verkligheten.
- *Efterkontroll:*
Implementeringsåtgärderna värderas.²²

Vi kommer i vår studie att fokusera på den policyprocessfas som innefattar implementering.

2.5. Närbyråkratsteorin

Begreppet närbyråkrat, beskriver Michael Lipsky, är en person som arbetar inom den offentliga sektorn och har ett visst handlingsutrymme inom sitt arbete. En närbyråkrat kan vara bland annat poliser, social arbetare samt lärare. Lipsky menar att det är viktigt att titta på dem som implementerar ett beslut, det vill säga närbyråkraten, och inte endast på den politiska processen från teori till beslut. Det uppkommer ofta avvikelser mellan politiska teorier och den politik som är menat att nå invånarna. Närbyråkrats implementeringsarbete spelar en viktig roll i processen.²³

Lipsky tar upp närbyråkrats handlingsfrihet. Han menar att det finns en central styrning i närbyråkrats arbete men att den inte får vara för sträng. Anledningen är dels att en närbyråkrat som exempelvis läraren måste ges utrymme till att vara flexibel ifall något skulle ske. Läraren måste se till alla elevers potential och utifrån eleven själv kunna utföra en undervisning som är rätt anpassad. Utan en handlingsfrihet blir det svårt att ta hänsyn till den situation som kan uppstå inom närbyråkrats arbetsutförande. Regler och riktlinjer är

²² Ibid, 12.

²³ Lipsky. *Street-Level Bureaucracy*, 3.

givetvis en stor del inom närbyråkratens arbete och är byråkratiskt och politiskt styrda. Detta är för att likhet inom arbetsgruppen skall finnas och att alla ska arbeta mot samma mål. Likheter och riktlinjer ska även genomsyra hela landet så att bedömning och utbildning blir rättvis och likvärdig överallt.²⁴

Handlingsfriheten som närbyråkraten har påverkar vilken politik som når invånarna. Med detta menas att närbyråkraten ska vara väl insatt i de mål som verksamheten ska arbeta emot. Är närbyråkraten väl insatt i dessa mål kommer arbetet ske i linje med det politiska syftet som är uppsatt inom verksamheten. Om närbyråkraten har egna uppfattningar och inte följer de mål och riktlinjer som finns uppsatta för verksamhetens kommer närbyråkraten att utnyttja sin handlingsfrihet och på det vis handla efter vad denna tycker är mest lämpligt. Det innebär att en avvikelse från det politiska beslutet och att syften med verksamhetens mål inte följs och kan då skapa ojämnheter i förhållande till andra verksamheter inom landet eller inom den egna arbetsplatsen.²⁵

Resurser är något som ofta krävs inom närbyråkratens arbetsutförande. För lärare kan denna resurs vara tid. Ofta har lärare mer arbete än vad de har tid för inom sin tjänst. Detta menar Lipsky är begränsade resurser. Lärare besitter ofta mycket begränsade resurser. Lärare har stora klasser med många elever. Lärare skall kunna se elevernas individuella egenskaper och ska i tid kunna upptäcka om det finns någon form av avvikelser som måste granskas. Bristande resurser i form av arbetsmaterial är också sådant som ofta uppkommer inom läraryrket. På det stora hela finns en stor begränsad resurs, vilket är den ekonomiska resursen. Skulle det finnas en välfungerande ekonomisk situation, skulle det både finnas undervisningsmaterial, tillgång till mindre klasser samt mer elevresurser. Närbyråkraten kan också uppleva en kunskapsbrist för att kunna utföra sitt arbete på ett bra sätt.²⁶

²⁴ Ibid, 14.

²⁵ Ibid, 17.

²⁶ Ibid, 29-30.

2.6. Implementeringsproblematiken

Implementeringsproblematiken innebär att politiska beslut inte genomförs så som det var avsett.²⁷ Det kan exempelvis handla om ett politiskt beslut, där man beslutat om att implementera nationella prov i årskurs sex på grundskolan. Lärarna eller närbyråkraterna ute på fältet har svårt att genomföra det nya beslutet och implementeringen blir därför inte fullständig. Denna implementeringsproblematik är något som ständigt återkommer och många författare har försökt förklara detta återkommande problem.²⁸

Det finns en rad förutsättningar som bör vara uppfyllda för att en lyckad implementering ska ske. Vi kommer här att fokusera på tillämparens villkor för att ett politiskt beslut ska kunna genomföras på bästa sätt:

Tillämparen skall:

- *Förstå beslutet.*
- *Kunna genomföra beslutet.*
- *Vilja genomföra beslutet.*²⁹

2.3.1. Tillämparen skall förstå beslutet

För att en implementering av ett beslut ska lyckas krävs många gånger att tillämparen förstår beslutet och att målen är tydliga. Man kan ibland se att implementeringsproblematiken kan kopplas samman med att målen och innehållet i de nya besluten är bristfälligt formulerade. I många fall säger besluten klart och tydligt allt utom just det väsentliga. Målen med implementeringen kan också vara motstridiga, som exempelvis i skolans värld där skolan först skall ansvara för utbildning och samtidigt bedriva social fostran. Men i verkligheten tvingas läraren ofta prioritera mellan dessa två mål: att ägna sig åt undervisning eller åt social fostran.³⁰ Att beslutsinnehållets utformning kan ses som vag eller motstridig, har många gånger ett samband med politikernas svårighet att enas. Beslutsfattarna tvingas göra beslutsinnehållet vagt och oklart för att få med alla parter. Självfallet innebär en sådan enighet att konflikter kan blossa upp under tillämpningskedet, på lokala arenor. Oklara

²⁷ Rothstein. *Politik som organisation – förvaltningspolitikens grundproblem*, 23.

²⁸ Ibid, 23.

²⁹ Ibid, 24.

³⁰ Ibid, 25.

målsättningar ger flera fria tolkningar åt tillämparen som i sin tur kan skapa olikheter ute i samhället.³¹

2.3.2. Tillämparen skall kunna genomföra beslutet

För att kunna genomföra ett politiskt beslut behöver tillämparen olika slag av resurser. Det behövs exempelvis personal med tillräcklig kompetens, lokaler, utrustning och pengar. I skolans värld diskuteras ofta bristen på resurser, då man anser klasserna vara för stora och kompetenta lärare vara för få. Michael Lipsky menar att många närbyråkrater har för många arbetsuppgifter, då de inte hinner utföra alla utan måste prioritera bort vissa moment inom verksamheten. Läraren hinner inte se alla barn individuellt eller undersköterskorna på äldreården har för lite tid för sina brukare.³²

2.3.3. Tillämparen skall vilja genomföra beslutet

Egenskaper hos tillämparen som kan orsaka implementeringsproblem kan vara dennas vilja att genomföra beslutet. Tillämparen kan ogilla det politiska beslutet och se det som olämpligt. Det finns omständigheter som kan göra det särskilt motiverat för tillämparen att motsätta sig beslutet, då exempelvis beslutsfattarna anser att man ska arbeta på ett speciellt sätt skolan, som inte alls stämmer överens med verkligheten. För att en lyckad implementering ska äga rum, krävs det att politiken är förankrad hos tillämparen. Tillämparen skall gilla det nya beslutet och vara motiverad att försöka genomföra det på bästa sätt.³³ Citatet nedan ger en god sammanfattning av implementeringsproblemet:

Den viktigaste resursen i skolan förutom eleverna själva är deras lärare och den personal som i övrigt arbetar där. Engagemang från deras sida är en absolut förutsättning för att skolan skall lyckas med sin svåra och viktiga uppgift att förmedla kunskaper och färdigheter till eleverna och utveckla elevernas personlighet. Det är därför nödvändigt att de förändringar som vi vill göra för att förbättra skolan kan upplevas som motiverade av dem som har att göra förändringarna.³⁴

³¹ Ibid, 26.

³² Ibid, 31.

³³ Ibid, 32.

³⁴ Ibid, 33.

3. Metod

Metodkapitlet innefattar den metod vi valt att använda oss av i vår studie, samt en beskrivning av vår utgångspunkt, vårt urval och genomförandet av undersökningen. Kapitlet innehåller även en redogörelse angående studiens reliabilitet och validitet, samt en beskrivning av den analysmetod som vi kommer att använda oss av i analysen av resultatet.

3.1. Utgångspunkt

Vår vetenskapliga utgångspunkt i denna undersökning var av *hermeneutisk* karaktär. Hermeneutik betyder på ett ungefär tolkningslära, då man inom vetenskapen tolkar och försöker förstå människans existens. Hermeneutiken används främst inom kvalitativ forskning, där man har en forskarroll som är subjektiv eller öppen och där man är ute efter att förstå andra människor.³⁵ Viktigt att belysa är vår förförståelse i ämnet, då den kunde ha inverkan på vår tolkning av resultatet. Vår förförståelse om EU i skolan har hämtats på våra praktikveckor under vår lärarutbildning. Där fick vi hålla undervisning om EU och dess organisation, samt att vi höll i olika rollspel som skulle ge eleverna kunskap i ämnet. Under dessa veckor upplevde vi att det fanns kunskapsbrist om EU, både hos eleverna och lärarna på skolan.

I vår studie har vi i huvudsak bedrivit *kvalitativ forskning*, då vårt undersökningsproblem var att studera vad som krävs för att en samhällskunskapslärare på gymnasieskolan ska kunna implementera kunskaper om EU i sin undervisning. Kvalitativ forskning bedrivs först och främst för att få en djupare förståelse för människors upplevelser, till skillnad från kvantitativ forskning där statistiska analyser ligger i fokus och där tolkning av det insamlade materialet inte är av intresse.³⁶ Vi ville med vår undersökning få en djupare förståelse för hur samhällskunskapslärare på gymnasieskolan i Halmstad kommun upplever och tolkar deras egen undervisning gällande EU.

³⁵ Patel, Runa. och Davidsson, Bo. *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3.uppl. Lund: Studentlitteratur 2003, 28.

³⁶ Patel och Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, 14.

3.2. Urval

I vår undersökning valde vi att intervjua fyra samhällskunskapslärare på en gymnasieskola. Enligt läroplanen ska EU-undervisningen genomsyra alla ämnen på gymnasienivå, men vi valde att fokusera på endast samhällskunskapslärare, då kursen samhällskunskap mer tydligt belyser kunskaper om EU i det centrala innehållet. Vi valde att göra ett icke slumpmässigt urval genom målstyrda urval för att få fram våra respondenter. Med målstyrt urval kunde vi på ett strategiskt sätt få respondenter som var väsentliga till vår studie. Vid målstyrt urval väljer författarna till en studie ut personer utifrån dess relevans till ämnet och frågeställning³⁷. I vår undersökning valde vi därför ut samhällskunskapslärare på gymnasieskolan, då vårt valda ämne belyser EU-undervisningen i skolan.

Vi valde att intervjua ett fåtal personer, då vi ville ha längre tid för varje intervjuperson. Vi ansåg att vi kunde få ut mer av intervjupersonens tankar och åsikter om vi gav dem mer tid att faktiskt få fundera och diskutera de frågor vi ställde. I en datainsamlingsmetod, som intervju, bör antalet intervjupersoner begränsas, de dessa data är så pass rik på detaljer och information att det annars inte går att analysera den på ett rimligt sätt.³⁸

3.3. Undersökningsmetod

I vår undersökning valde vi att göra en *kvalitativ intervju*. I en kvalitativ intervju ger frågorna som intervjuaren ställer utrymme för respondenten att svara med egna ord. Syftet med en kvalitativ intervju är att upptäcka egenskaper hos intervjupersonen, samt att studera hans uppfattningar om olika fenomen. I en kvalitativ intervju är intervjuaren och intervjupersonen båda medskapare i ett samtal även om de har olika roller.³⁹

Vi utförde våra intervjuer i en ostrukturerad form med halvstrukturerade frågor vilket innebar att vi som intervjuare visste vilket ämnesområde vi skulle diskutera kring och använde oss därefter av en intervjuguide som hjälp. I en ostrukturerad intervju används inte en strukturerad mall med frågor, utan här använder man istället sig av en guide med några

³⁷ Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber 2011, 392.

³⁸ Jacobsen, Jan, Krag. *Konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur 2002, 196.

³⁹ Ibid, 78.

huvudämnen som man diskuterar runt och kan ställa slumpmässiga följdfrågor kring. Genom att använda denna typ av metod kunde vi få en fylligare information, samt att det gav en möjlighet att komma längre och djupare in i diskussionen.⁴⁰ Intervjufrågorna var utformade utifrån huvudämnet implementeringsproblematik, där vi valde att i intervjuguiden fokusera på rubrikerna: förstå, kunna och vilja. Utifrån dessa tre rubriker kom sedan slumpmässiga följdfrågor. Intervjuguiden ligger som bilaga 1.

3.4. Genomförandet

För att komma i kontakt med deltagare till vår studie valde vi att mejla ut en förfrågan till rektorerna på några gymnasieskolor i en specifik kommun. I förfrågan bad vi rektorerna fråga respektive samhällskunskapslärare på skolan om dem var villiga att ställa upp på en intervju angående EU-undervisningen i skolan. Det var många lärare som avböjde förfrågan, då dem inte ansåg sig ha tiden till sitt förfogande. Vi fick dock många positiva svar från en specifik gymnasieskola, och därför valde vi att göra alla våra intervjuer med samhällskunskapslärare på den skolan.

Våra intervjuer var tänkta att genomföras på intervjudeltagarnas egen arbetsplats, det vill säga på gymnasieskolan. Vi anser det vara av stor vikt att respondenten befinner sig i en miljö där hen känner sig trygg och säker. Om respondenten känner sig "hemma" kan intervjun leda till en mer avslappnad och djupare diskussion. Vår intention var att intervjuerna skulle bli så innehållsrika på material som det bara gick. Längden på intervjuerna skiljde sig från intervju till intervju, med det viktigaste för oss var inte längden på intervjun, utan kvalitén och innehållet. Vi ville få fram bra diskussioner där respondenten fick tid till att analysera sin egen roll i EU-undervisningen på gymnasieskolan. Varje intervju spelades in via Iphone och transkriberades för att sedan användas som underlag till denna studie.

⁴⁰ Stukát, Staffan. *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap. 2.uppl.* Lund: Studentlitteratur, 2011, 44.

3.5. Analysverktyg

När intervjuerna var transkriberade läste vi texten ett antal gånger, för att kunna skönja mönster i svaren. Dessa mönster kom vidare att delas upp i olika teman och kategorier för att texten skulle kunna bearbetas och sorteras. Vi använde oss av en hermeneutisk meningstolkande analys, det vill säga att vi författare har gjort en egen tolkning av de texter vi fått utifrån intervjuerna.⁴¹

I senare kapitel: *presentation av resultat och analys*, kommer vi att återkoppla till implementeringsproblematiken, där vi kommer att fokusera på begreppen vill, kan och förstå. Nedan beskrivs innebörden av dessa begrepp.

<i>Förstå</i>	<i>Att samhällskunskapslärare förstår syftet och målet med att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan.</i>
<i>Kunna</i>	<i>Att det finns förutsättningar i form av tid, kompetens och material för samhällskunskapslärare ska kunna bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan.</i>
<i>Vilja</i>	<i>Att det finns intresse och vilja hos samhällskunskapslärare att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan.</i>

I vår analys av resultatet använde vi oss av en matris, för att lättare kunna få en helhetsöverblick av den empiri som vi samlat in. Utifrån matrisen gjorde vi en djupare analys, där vi mer ingående diskuterade resultatet utifrån de teorier vi tidigare valt att studera. Nedan finns ett exempel på hur vår matris kan se ut när den är ifylld:

⁴¹ Kvale, Steinar. och Brinkmann, Svend. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2.uppl. Lund: Studentlitteratur, 2009, 226.

Rubrik1: Förstå	Hög	Medel	Låg
Respondent A	X		
Respondent B		X	
Respondent C		X	
Respondent D			X

Som exemplet ovan visar sätts resultatet, i form av en kortfattad förklarande text från exempelvis rubrik 1 i intervjugiden, in i matrisen. Genom svaren från respondenten A, kan det utläsas att hen har god förståelse och insikt i läroplanen angående de kunskaper som eleverna ska få om EU.

När det gäller lärarnas förståelse, förutsättningar och intresse/vilja utifrån ett högt, medel och lågt perspektiv har vi fått sammanfatta respondenternas svar och försöka göra en tolkning av vart respektive intervjudeltagare ligger på skalan. Menar exempelvis respondent A att hen har för lite tid till EU-undervisning i skolan men anser sig ha god kompetens i ämnet, har vi författare fått gå den gyllene medelvägen, och tolka det som att hens förutsättningar för att kunna bedriva EU-undervisning ligger på en medelnivå. När respondenten har hög förståelse, höga förutsättningar och ett högt intresse/vilja, har intervjupersonen god insikt i läroplanens mål samt att respondenten även har goda förutsättningar i form av resurser som tid, kompetens och undervisningsmaterial. Intervjupersonen skall även visa på stort egenintresse för EU-frågor och har en vilja att undervisa i ämnet. Uppnås inte dessa faktorer ovan, har vi författare tolkat det som om respondenten har en låg förståelse, svaga förutsättningar och ett svagt intresse för att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan.

3.6. Validitet & Reliabilitet

För att en studie skall vara så tillförlitlig som möjligt krävs det att undersökningen har god *reliabilitet* och *validitet*. Validitet avser att mäta det som är relevant i sammanhanget, medan reliabilitet avser att mäta på ett tillförlitligt sätt.⁴² Vi anser att vår intervjuguide är utformad på ett sådant vis att den gav oss goda förutsättningar till ett bra resultatunderlag. Guiden är utformad så att respondenterna får frågor, som kan besvara vårt syfte och vår frågeställning, vi anser alltså att vi mäter det som är relevant i sammanhanget. Vi anser att valet av intervju som metod var relevant för vår undersökning och kunde ge en hög reliabilitet, jämfört med andra metoder, såsom exempelvis enkätundersökning. Enkätundersökning hade i vårt sammanhang inte givit oss tillräckligt med fördjupande information, som krävdes för att studien skulle bli så tillförlitlig som möjligt.

3.7. Etiska principer

Det är viktigt att man tar hänsyn till intervjudeltagarna i en undersökning och använder etiska avseenden under hela studien.⁴³ Forskaren skall agera professionellt i sin uppgift att hitta sanningen och forskarens uppgift är att rapportera sakfrågor så korrekt och ärligt som det går, utan att bli påverkade av överväganden eller anseenden.⁴⁴ Vi har följt vetenskapsrådets fyra huvudkrav angående de etiska principerna vid forskningsstudier: *informationskravet*, *konfidentialitetskravet*, *samtyckeskravet* samt *nyttjandekravet*.⁴⁵ Det vill säga att deltagarna i vår studie hade fått information om vad undersökningen handlade om, vad det innebar för dem att delta samt att deltagandet var helt frivilligt. Det var även viktigt att skydda deltagarnas intressen, vilket särskilt har gjorts genom att all data hanterats konfidentiellt. I vår studie är intervjudeltagarnas identiteter anonyma, samt att uppgifter om respondenternas uttalanden endast hanterats av oss författare. Varken kommun eller intervjudeltagarnas namn nämns i undersökningen, men för att både vi och läsarna ska kunna utläsa resultatet, valde vi att använda oss av bokstäverna A, B, C och D, när vi citerade eller hänvisade till respondenternas uttalanden. När det gäller samtyckeskravet, menar

⁴² Patel och Davidsson, *Forskningsmetodikens grunder*, 98.

⁴³ Denscombe Martin, *Forskningens grundregler; Samhällsforskarens handbok i tio punkter*, Lund: Studentlitteratur, 2004, 211.

⁴⁴ Denscombe. *Forskningens grundregler; Samhällsforskarens handbok i tio punkter*, 214.

⁴⁵ Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm, 2002, 6. E-bok.

vetenskapsrådet att forskare i en undersökning ska inhämta sig samtycke från undersökningsdeltagarna, då exempelvis studien är av etisk känslig karaktär eller när respondenterna är minderåriga.⁴⁶ Då vår studie inte har varit av känslig karaktär eller då våra respondenter inte varit minderåriga, har vi inte behövt ta hänsyn till detta krav. Det fjärde och sista etiska kravet; nyttjandekravet, innebär att de uppgifter som insamlats under studiens gång, ej får användas i annat bruk.⁴⁷ Detta krav är något som vi författare har tagit hänsyn till och därför kommer vi inte att lämna vidare de uppgifter som vi fått ta del av från våra respondenter.

⁴⁶ Ibid, 9.

⁴⁷ Ibid, 14.

4. Presentation och analys av resultat

I följande kapitel presenteras det resultat som är insamlat via intervjuer genomförda bland samhällskunskapslärare på den gymnasieskola vi besökt. För att inte upprepa oss, gör vi i samband med presentation av resultatet en analys utifrån de teorier som presenterades i tidigare kapitel. Vi har delat upp presentationen och analysen av resultatet i tre underrubriker, som var och en inleds med en matris, där man får en yttlig men en helhetsöverblick av vårt resultat. Matrisen följs sedan av en närmre presentation och analys av resultatet.

4.1 Förstår samhällskunskapslärare syftet och målet med att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan?

Rubrik1: Förståelse	Hög	Medel	Låg
Respondent A	<i>Har en hög förståelse för syfte och mål med EU-undervisning.</i>		
Respondent B		<i>Har en god förståelse för syfte och mål med EU-undervisningen. Dock hänvisar respondenten till tidigare läroplaner.</i>	
Respondent C			<i>Upprepar vad som står i läroplanen men kan inte med egna ord förklara syfte och mål med EU-undervisning.</i>
Respondent D	<i>Har en hög förståelse för syfte och mål med EU-undervisning</i>		

För att få en överblick av samhällskunskapslärares förståelse när det gäller syfte och mål med EU-undervisning i gymnasieskolan, bad vi samtliga intervjudeltagare att läsa ett utdrag ur Läroplanen från år 2011 (Se bilaga 1; Intervjuguide). Respondenten fick vidare berätta sin tolkning av texten och hur hen uppfattade innehållet. Två av fyra respondenter visade på en hög förståelse, när det gällde syfte och mål med EU-undervisningen i gymnasieskolan. De tog god tid på sig att läsa utdraget från läroplanen och hade vidare en god förmåga att formulera

syfte och mål med EU-undervisning i skolan. Intervjuperson A uttryckte sig så här: *"Syftet varför man kanske vill ha ett internationellt perspektiv på undervisningen är för att ge eleverna någon form av beredskap. Både våga ta till sig nya intryck och se sig om i världen"*.⁴⁸

Respondent C visade ej någon större förmåga med att tolka innehållet i läroplanen och beskriva syftet med texten. Hen upprepade vad som stod i utdraget utan att ha något större intresse för att vidare utveckla sin egen tolkning; *"Få in det globala perspektivet, få in internationellt samarbete och hur EU fungerar"*.⁴⁹

Respondent B hade en god förståelse för vad som stod i läroplanen, men känner sig mer säker med att arbeta utifrån dem tidigare läroplanerna, där hen betonar sex stycken aspekter i lärandet. Intervjupersonen hade även svårt att uttrycka ett konkret syfte och mål med EU-undervisningen; *"Jag är uppfödd med Lpf 94 för jag blev lärare rätt sent i livet, så jag är drillad i den tidigare läroplanen, så det hänger med"*.⁵⁰

Som man kan se i de olika citaten ovan tolkar intervjupersonerna läroplanen olika. De lyfter fram olika aspekter i innehållet och har olika syn på målet med att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan. För några respondenter är läroplanen glasklar, medan den för andra ger utrymme till valfri tolkning. Teorin om implementeringsproblematiken beskriver att det är viktigt att tillämparen förstår beslutet och att målen är tydliga för att det ska bli en lyckad implementering. Oklara mål ger plats åt fria tolkningar åt tillämparna, som i sin tur kan skapa olikheter ute i samhället.⁵¹ Även Lipskys närbyråkratiteori stöder denna uppfattning, att om närbyråkraten har egna uppfattningar och inte följer de mål som är uppsatta, kan det leda till ojämnheter i verksamheten.⁵² För att samhällskunskapslärare på gymnasieskolan ska kunna bedriva likvärdig EU-undervisning i skolan är det alltså viktigt att dem förstår och är insatta med målen i Läroplanen. Dock är vissa delar av läroplanen utformad, så att det ska finnas ett visst mått av utrymme till fri tolkning och detta kan då leda till att EU-

⁴⁸ Respondent A

⁴⁹ Respondent C

⁵⁰ Respondent B

⁵¹ Rothstein. *Politik som organisation- förvaltningspolitikens grundproblem*, 25-26.

⁵² Lipsky. *Street-Level Bureaucracy*, 17.

undervisningen kan se olika ut från lärare till lärare. Som vårt resultat av intervjuerna visar, har respondenterna olika syn på läroplanen och dess innehåll, och med stor sannolikhet speglar detta även deras EU-undervisning i gymnasieskolan.

4.2 Finns det förutsättningar för samhällskunskapslärare att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan?

Rubrik2: Förutsättningar	Hög	Medel	Låg
Respondent A		<i>Material och kompetens finns för att bedriva EU-undervisning. Dock finns inte tiden i alla klasser.</i>	
Respondent B		<i>Material och kompetens finns för att bedriva EU-undervisning. Dock finns inte tiden i alla klasser.</i>	
Respondent C		<i>Material och kompetens finns för att bedriva EU-undervisning. Om tiden finns är oklar.</i>	
Respondent D	<i>Material och kompetens finns för att bedriva EU-undervisning. Tiden för EU-undervisning anses finnas.</i>		

När vi skriver om samhällskunskapslärares förutsättningar för att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan, hänvisar vi till lärares tillgång till undervisningsmaterial, lärares kompetens samt deras förutsättning för undervisningstid.

När vi under intervjuens gång diskuterade undervisningstiden, gällande EU-kunskaper visade det sig att tre av våra fyra respondenter ansåg sig ha för lite tid till att bedriva EU-

undervisning i vissa klasser. Här gällde det först och främst undervisningen i de yrkesförberedande klasserna som läser kursen Samhällskunskap 1a1, som innefattar 50 timmar. Intervjupersonerna hävdar att det finns mycket mer utrymme till undervisning om Europeiska unionen, när elever läser Samhällskunskapskursen 1b, som är en gymnasiegemensam kurs på 100 timmar för alla högskoleförberedande program. *”Jag kan säga så att skillnaden är att ett studieförberedandeprogram läser ju mycket mer av samhällskunskap, medan fordonsprogrammet läser 50 timmar. Det är en betydligt mindre kurs och får då klart mindre utrymme”.*⁵³

*”Det är så mycket man ska hinna med om man har en 50 poängskurs, då den är så kort. Det var bättre med 100 poängskursen, då han man mer”.*⁵⁴ Dock är det viktigt att påpeka att samtliga respondenter tog upp att det fokuserades mer på EU-undervisningen detta år, då det är val till Europaparlamentet. Dem beskrev att inom samhällskunskapen är man beroende av aktuella händelser och att undervisningen förändras i samband med dessa företeelser. Som exempelvis fokuserade skolan nu på en EU-debatt, där dem hade bjudit in de olika partierna som har representanter i EU-valet.

Vidare under intervjuens gång diskuterades tillgången till undervisningsmaterial angående EU. Här var samtliga intervjudeltagarna eniga om att det finns tillräckligt med undervisningsmaterial för att kunna bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan. Intervjuperson C säger under intervjun: *”Ja, ja det finns massor av material”.*⁵⁵ Respondenterna tog upp att det finns material både i läroböcker, genom massmedia, organisationers webbsidor; som exempelvis EU-upplysningen och Europa direkt, samt att många kommuner bidrar med undervisningsmaterial. Dock påpekar respondenterna att det kanske finns för mycket material om ämnet, då det blir svårt att sälla mellan alla källor. En intervjuperson menade även att det kan vara svårt för många lärare att veta hur materialet kan användas på bästa sätt i undervisningssituationer. *”Det finns oändligt mycket material att tillgå, men problemet är att alla inte vet hur man ska använda det. Det går inte att undervisa om EU på samma sätt som man gör med Sveriges statskick som många tror”.*⁵⁶

⁵³ Respondent A

⁵⁴ Respondent B

⁵⁵ Respondent C

⁵⁶ Respondent D

Intervjun fortsatte med att intervjupersonerna fick läsa en text utdragen från en informationssida angående EU (*Se bilaga 1; Intervjuguide*). Respondenten fick sedan analysera om hen ansåg sig ha tillräcklig kompetens inom området, om hen kände igen begreppen och om hen kände sig bekväm att undervisa om Europeiska unionen. Alla respondenterna kände sig väl bekanta med begreppen, men varav två av dessa utmärkte sig och kände sig mer bekväma inom området. Dessa två intervjupersoner har fått möjligheten att få delta i fortutbildning i ämnet, och fått resa ner och besöka EU: s olika institutioner. En av dessa respondenter har vidare gått en fortutbildning och blivit skolambassadör för EU.

*"Tanken med min utbildning är att förnya undervisningen om EU och att jobba med den europeiska agendan här på skolan."*⁵⁷ Vidare berättar respondenten i citatet att det inte är realistiskt eller ekonomiskt att alla lärare kan åka iväg på utbildningsresa och besöka Europeiska unionens olika institutioner. Därför ligger det på hans bord som skolambassadör för EU, att finnas till och handleda andra lärare i ämnet.

Som teorin om implementeringsproblematiken tar upp krävs det att tillämparna har tillräckligt med resurser för att kunna genomföra ett politiskt beslut. Det krävs exempelvis både personal med tillräcklig kompetens, utrustning, tid samt pengar.⁵⁸ När det gäller denna studie fokuserar vi på det beslut som Skolverket har tagit, där de har förtydligat det centrala innehållet i kursplanen för Samhällskunskap på gymnasieskolan, som bland annat fokuserar på undervisning angående EU.⁵⁹ Som resultatet ovan visar, anser tre av de personer som vi har intervjuat att det inte finns tillräckligt med tid i alla klasser för att kunna genomföra Skolverkets beslut om mer EU-undervisning i gymnasieskolan. Lipsky menar att tid är en begränsad resurs och ofta har lärare mer arbete att utföra, än tillräckligt med disponerad tid utsatt till undervisning. Detta kan i sin tur medföra att eleverna inte når de fastställda målen.⁶⁰

Dock anser respondenterna i studien att det både finns tillräckligt med kompetens och material för att lyckats bedriva EU-undervisning i skolan. Men finns det inte tillräckligt med tid ute i klasserna blir det svårt för lärarna att undervisa, fastän dem har både kompetens

⁵⁷ Respondent D

⁵⁸ Rothstein. *Politik som organisation- förvaltningspolitikensgrundproblem*, 31.

⁵⁹ Skolverket. *Läroplanen 2011*, 143.

⁶⁰ Lipsky. *Street-Level Bureaucracy*, 29-30.

och material i ämnet. Ibland är det för mycket som måste hinnas med under en kurs och då måste lärarna prioritera och avisa vissa moment.⁶¹

4.3 Finns det ett intresse och en vilja hos samhällskunskapslärare att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan?

Rubrik1: Intresse/vilja	Hög	Medel	Låg
Respondent A		<i>Respondenten har ett visst egenintresse när det gäller EU-frågor. Dock har hen en stark vilja att bedriva EU-undervisning och hen kan tydligt argumentera fördelarna med denna undervisning.</i>	
Respondent B			Respondentens Intresse för EU känns en aning svalt. Dock finns en viss vilja att bedriva EU-undervisning i skolan.
Respondent C			<i>Det egna intresset för eu-frågor är lågt men det finns en vilja att bedriva EU-undervisning, då respondenten anser det vara viktigt. Hen har dock svårt att förklara varför hen tycker det är viktigt.</i>
Respondent D	Respondenten har ett stort egenintresse när det gäller EU-frågor och har en stark vilja att bedriva EU-undervisning i skolan.		

Vidare i intervjun fick respondenterna svara på frågor angående om hen har ett intresse för EU-frågor och om hen tycker det är ett viktigt ämne att undervisa om. Respondenterna fick även svara på frågor angående om det finns någon vilja eller intresse av att samarbeta med andra lärare på skolan inom ämnet Europeiska unionen.

⁶¹ Rothstein. *Politik som organisation- förvaltningspolitikensgrundproblem*, 31.

Resultatet vi fick under denna rubrik, var varierande. Egenintresset gällande EU-frågor hos respondenterna skiftade, då en av de fyra intervjudeltagarna utmärkte stort engagemang inom området. *"Ja, jag är jätteintresserad av ämnet. Man kan levandegöra undervisningen på ett mycket enklare sätt, om man är intresserad av ämnet"*.⁶² Som respondent D påpekar är det viktigt att läraren är intresserad av ämnet för att kunna engagera eleverna och få dem nyfikna på området, som i denna studie handlar om kunskaper inom EU. Teorin angående implementeringsproblematiken tar upp att det viktigaste för att ett beslut ska kunna genomföras är att det finns ett engagemang och en vilja hos tillämparen.⁶³ Två av de fyra respondenterna visade ett ganska lågt egenintresse för EU-frågor. *"Det är ett ämnesmässigt intressant område, men det är väl inte så att jag privat tycker det är intressant. Jag har ingen egen agenda"*.⁶⁴ Respondent B uttryckte sig så här under intervjun: *"Mycket bygger på eldsjälur som brinner för ämnet"*.⁶⁵ Här uppfattade vi det som om intervjuperson B inte ansåg sig ha ett eget intresse för EU-frågor och gav mer ansvar till andra lärare som brann mer för ämnet.

Intervjupersonerna i vår undersökning var alla överens om att EU var ett viktigt ämne i skolan och två av respondenterna kunde tydligt beskriva varför hen ansåg det vara ett betydande område att undervisa om:

Ja, ja tycker det är ett viktigt ämne. Man vill ju förmedla till ungdomarna att här finns det möjligheter som är enorma. En gemensam marknad, både där vi kan förflytta oss, arbeta och vi kan bosätta oss. Och det är 5 miljoner andra människor som har samma möjligheter som vi i den här gemenskapen, så det är klart att det är ett viktigt ämne.⁶⁶

Om tillämparna ogillar ett politiskt beslut och ser det som olämpligt kan detta skapa implementeringsproblem.⁶⁷ Detta problem kan vi dock inte se i vårt resultat, då samtliga

⁶² Respondent D

⁶³ Rothstein. *Politik som organisation- förvaltningspolitikensgrundproblem*, 33.

⁶⁴ Respondent C

⁶⁵ Respondent B

⁶⁶ Respondent A

⁶⁷ Rothstein. *Politik som organisation- förvaltningspolitikensgrundproblem*, 32.

intervjudeltagare är överens om Skolverkets beslut, och anser det vara av stor vikt att elever får kunskaper om EU och dess funktion i vårt samhälle.

När det gällde intresset av att samarbeta med andra lärare i EU-undervisningen var samtliga respondenter positiva till detta och menade att detta var något som man arbetade med på skolan. Som tidigare tagits upp var en av intervjudeltagarna upphovsmannen till debattdagarna som anordnades i samband med EU-valet. Vid dessa dagar var även andra lärare på skolan medbjudna att delta med deras elever. *"Vi kommer att anordna partiaktiviteter, jag och eleverna. Vi har bjudit in nio partier, dem som är representerade i EU-valet. Sedan har vi självklart bjudit in andra lärare och elever på skolan".*⁶⁸

Respondent B var även hen noga med att påpeka att samarbeta var viktigt och att det var ett bra sätt att spara in tid på. Hen menade att det var tidskrävande att göra allt material till undervisningen själv och att det var både roligare och mer effektivt att skapa material tillsammans. Som även tidigare tagits upp i resultatdelen, är en av intervjudeltagarna skolambassadör för EU och har till uppgift att förnya EU-undervisningen på skolan och dela med sig av sina kunskaper till andra lärare. Detta kräver att det finns ett utbrett samarbete mellan lärarna på skolan och att lärarna är för ett samarbete mellan gränserna.

⁶⁸ Respondent A

5. Avslutning

I detta kapitel presenteras våra slutsatser utifrån det syfte och den frågeställning som legat till grund för denna uppsats. Kapitlet avslutas med en diskussion av studien.

5.1 Slutsats

Syftet med vår studie var att finna svar på vad som krävs för att samhällskunskapslärare ska kunna bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan. Kopplat till syftet ovan ville vi även få svar på underfrågorna:

- Hur tolkar och förstår samhällskunskapslärare de mål som finns uppsatta angående EU-undervisningen i gymnasieskolan?
- Hur upplever samhällskunskapslärare resurstillgången för att kunna bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan?
- Hur ser intresset och viljan ut bland samhällskunskapslärare för att bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan?

Den slutsats som vi kommit fram till bygger på det resultat som vi samlat in via fyra stycken intervjuer av samhällskunskapslärare på en gymnasieskola. Via dessa fyra intervjuer har vi kunnat tyda tre olika faktorer som krävs för att samhällskunskapslärare ska kunna bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan. De tre faktorerna har kunnat lokaliseras utifrån de svar som vi fått via de tre underfrågorna som tagits upp ovan. De tre faktorer som krävs för att samhällskunskapslärare ska kunna bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan är:

- Förståelse för målet och syftet
- Förutsättningar i form av olika resurser
- Intresse och vilja

När det gäller förståelse för målet och syftet med EU-undervisningen, visar vårt resultat att samhällskunskapslärare på gymnasieskolan har en varierande förståelse för målet och syftet med att bedriva EU-undervisning. Det finns de lärare som anser att målen i Läroplanen är glasklara, medan andra lärare har svårt att tolka dem. Utifrån de befintliga teorier som finns

angående implementering av beslut samt beträffande om närbyråkratens förutsättningar för att ett politiskt beslut ska lyckas, är det av stor vikt att lärare förstår de mål som är satta. Enligt Lipsky kan det skapa ojämnheter i verksamheten om närbyråkrater har egna uppfattningar och inte följer de mål och riktlinjer som är uppsatta.⁶⁹ Utifrån denna teori och vårt resultat i studien kan det konstateras att EU-undervisningen i gymnasieskolan är varierande i kvalitet, med utgångspunkt från faktorn; förståelse för mål och syfte.

Resurstillgången i form av undervisningstid, material och kompetens, som är den andra faktorn som krävs för att kunna bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan, anser samhällskunskapslärarna att det finns tillgång till. Dock är några lärare skeptiska till undervisningstiden och anser att det inte finns tillräckligt med tid till EU-undervisning i vissa klasser. Tillgång till material finns i massor och samtliga respondenter i studien menar att dem har tillräckligt med kompetens inom området. Närbyråkratteorin menar att resurser ofta är något som krävs för att närbyråkraten ska kunna utföra sitt arbete.⁷⁰ Som vår undersökning visar har samhällskunskapslärarna tillräckligt med kompetens och material, men att det finns för lite tid till EU-undervisning i vissa klasser. Sammanfattningsvis kan man se att EU-undervisningen på gymnasieskolan är av god kvalitet utifrån faktorn; förutsättningar i form av olika resurser och utifrån resultatet av vår studie.

När det gäller samhällskunskapslärares intresse och vilja för EU-undervisning, var det egna intresset för EU-frågor svagt, medan samtliga ansåg att det var ett viktigt ämne att undervisa om. Teorin angående implementeringsproblematiken tar upp att det viktigaste för att ett beslut ska kunna genomföras är att det finns ett engagemang och en vilja hos tillämparen.⁷¹ Utifrån denna teori och vårt resultat i studien kan det konstateras att EU-undervisningen i gymnasieskolan är av god kvalitet, med utgångspunkt från faktorn; intresse och vilja.

Sammanfattningsvis kan man dra slutsatsen, utifrån de intervjuer som vi utfört, att samhällskunskapslärare på gymnasieskolan har många av de faktorer som krävs för att kunna bedriva undervisning om Europeiska unionen. Vidare stärker närbyråkratteorin och

⁶⁹ Lipsky. *Street-Level Bureaucracy*, 17.

⁷⁰ Ibid, 29.

⁷¹ Rothstein. *Politik som organisation- förvaltningspolitikensgrundproblem*, 33.

implementeringsteorin att om samhällskunskapslärarna besitter och innehar de förutsättningar som krävs, finns det en stor chans till en lyckad implementering av ett beslut.⁷² Då vår undersökning har visat att de samhällskunskapslärarna som vi har intervjuat har många av de faktorer som krävs, innebär det att implementeringen av att bedriva EU-undervisning i gymnasieskolan är lyckad.

5.2. Diskussion

I vår studie fann vi tydliga tecken på en ny fjärde faktor som krävs för att samhällskunskapslärare på gymnasieskolan ska kunna bedriva EU-undervisning på gymnasieskolan. Denna förutsättning eller faktor är samarbete och vi anser inte att någon av de teorier som vi presenterat i tidigare kapitel kan legitimera faktorn om samarbete mellan lärare som vi funnit via våra intervjuer. Med samarbete menar vi dels att samhällskunskapslärare samarbetar för att få fram exempelvis idéer, undervisningsmaterial och undervisningstekniker för att förbättra EU-undervisningen. Med samarbete menas även att man arbetar ämnesövergripande och har temaundervisning. I vår studie kan man se att samhällskunskapslärarna på gymnasieskolan anser att samarbete mellan lärare är viktigt för att EU-undervisningen ska hålla god kvalitet. I undersökningen framgick även att samtliga samhällskunskapslärare bedrev någon form av samarbete mellan gränserna, när det gällde EU-undervisningen. Med utgång från det resultatet kan man påvisa att EU-undervisningen på gymnasieskolan är av bra kvalitet, utifrån faktorn: samarbete.

I jämförelse med tidigare studier som gjorts om EU-undervisningen i gymnasieskolan kan vi se att det skett en förändring angående lärares kompetens i ämnet. I Jan Hyléns tidigare uppföljningsstudie om EU-undervisningen i gymnasieskolan, visade det sig att många lärare ansåg sig behöva mer utbildning i ämnet.⁷³ I vår studie har vi kunnat se att de samhällskunskapslärare som vi har intervjuat anser sig ha tillräcklig kompetens om Europeiska unionen, då de fått fortbildning inom EU och dess organisation. Men det framkom även att det är långt ifrån alla som får en chans till fortutbildningar vilket skulle vara bra. En fortutbildning skulle även kunna göra att pedagoger får upp intresset för EU-undervisning vilket i sin tur kan leda till bra undervisning i skolan.

⁷² Rothstein. *Politik som organisation- förvaltningspolitikens grundproblem*, 24.

⁷³ Hylén. *EU-undervisning i gymnasieskolan 2011*, 5-8.

I vår studie visade även resultatet av de samhällskunskapslärare som vi intervjuat att det i alla klasser inte fanns tillräckligt med tid för att hinna bedriva EU-undervisning. Detta gällde specifikt yrkesförberedande program, där de endast läser 50 timmar samhällskunskap, jämfört med studieförberedande program som läser 100 timmar samhällskunskap. I tidigare forskning från 2011, beskrivs också en viss tidsbrist gällande EU-undervisning på yrkesförberedande program.⁷⁴ Dock anser vi det vara viktigt att påpeka att vid denna period läste även yrkesförberedande program 100 timmar samhällskunskap, gentemot dagens 50-timmarskurs. Vi anser det därför inte vara konstigt om undervisningstiden inte räcker till i dagens yrkesförberedande program, då det sedan den nya Läroplanen 2011 halverade samhällskunskapskursen på gymnasieskolan. För att kunna anpassa sin EU-undervisning när det råder en viss tidsbrist gäller det att samarbeta med andra samhällskunskapslärare så att de kan ta del av varandras lektionsmaterial. Man kan även arbeta fram en gemensam grovplanering för att minska belastningen på den enskilde läraren.

Utifrån den undersökning som vi gjort på samhällskunskapslärare på gymnasieskolan, visar vår studie att EU-undervisningen har förändrats sedan Hyléns uppföljningsstudie år 2011. Dock kan man diskutera om EU-valet den 25 maj kan spela roll för vår undersöknings utfall, då samtliga av våra respondenter menade att man ägnade sig mer åt EU-frågor, vid aktuella händelser, såsom 2014 års val till Europaparlamentet.

Varför är denna undersökning viktig och hur kan den användas i skolans värld? Som vi inledningsvis skrivit anser vi vår studie vara intressant, då vårt samhälle med tiden har blivit mer internationellt och EU har fått en allt större roll. Det är viktigt att Sveriges befolkning är insatt i och intresserad av vad som händer ute i Europa, samt ha kunskap om hur EU påverkar vårt samhälle. Vi ville därför med vår studie få en överblick hur gymnasielärares ser på EU-undervisningen i skolan, samt se om de hade de förutsättningar som krävs för att bedriva EU-undervisning. Dock är det viktigt att påpeka att vår studie är liten och man hade fått ett bredare resultat om man undersökt fler skolor och fler lärares förutsättningar.

⁷⁴ Ibid, 5-8.

Vår studie kan bidra till att fler lärare förstår vikten av mer EU-undervisning i skolan, även när det inte är valtider. Det är naturligt att det blir mer undervisning om EU vid valtider men många elevkullar missar då denna kunskap om EU. Studien visade även på att många lärare ansåg att samarbete är viktigt i ett ämne som EU, dock är det viktigt att påpeka att det inte finns någon teori som stödjer detta i vår undersökning. Men det går inte att blunda för detta resultat och i skolans värld kan det vara av stor vikt att ta till sig vikten av samarbete i detta ämne, för att få en så effektiv undervisning som möjligt.

Ett exempel på samarbete kan vara genom ämnesintegrering, där man kan involvera flera ämnen i EU-undervisningen. Om man tittar på det centrala innehållet i Läroplanen för ämnena samhällskunskap och engelska, finns det i båda ämnena tydliga riktlinjer angående internationella perspektiv. I det centrala innehållet för ämnet engelska står det att eleverna ska få kunskap om: *"Levnadsvillkor, attityder, värderingar och traditioner samt sociala, politiska och kulturella förhållanden i olika sammanhang och delar av världen där engelska används"*.⁷⁵ och i samhällskunskapen ska eleverna få kunskap om: *"Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna"*.⁷⁶

⁷⁵ Skolverket. *Läroplanen*, 2011, 54.

⁷⁶ Skolverket. *Läroplanen*, 2011, 144.

6. Källförteckning

I vår referenshantering samt källförteckning har vi genomgående använt oss av Oxfordmodellen.

6.1. Litteraturförteckning

Bryman, Alan. *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber 2011, 392.

Denscombe, Martin. *Forskningens grundregler; Samhällsforskarens handbok i tio punkter*. Lund: Studentlitteratur, 2004.

Jacobsen, Jan, Krag. *Konsten att lyssna och fråga*. Lund: Studentlitteratur 2002.

Kvale, Steinar. och Brinkmann, Svend. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2.uppl. Lund: Studentlitteratur, 2009.

Lipsky, Michael. *Street-Level Bureaucracy; dilemmas of the individual in public services*. New York: Russel Sage Foundation, 1982.

Lundquist, Lennart. *Förvaltning, stat och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, 1992.

Patel,Runa. och Davidsson, Bo. *Forskningsmetodikens grunde; att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3.uppl. Lund: Studentlitteratur 2003.

Roselius, Maria. och Sundell, Knut. *Att förändra socialt arbete; Forskare och praktiker om implementering*. Stockholm: Gothia förlag, 2008.

Rothstein, Bo. Politik som organisation- förvaltningspolitikens grundproblem, Implementering; I *Implementering- hur politiska beslut genomförs i praktiken*, Sannerstedt, Anders (red.), Stockholm: SNS Förlag, 1991.

Stukát, Staffan. *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. 2.uppl. Lund: Studentlitteratur, 2011.

6.2. Elektroniska böcker

Skolverket. *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Stockholm: Klimatneutralt företag, 2011. E-bok.

Vetenskapsrådet. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm, 2002. E-bok.

6.3. Tidningsartikel på webben

Stockholm TT. Sifo: Svalt intresse för EU-valet. SvD Nyheter. 2014-02-07.

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/sifo-svalt-intresse-for-eu-valet_8959274.svd

(Hämtad 2014-03-10).

6.4. Rapporter

Skolverket. *EU-undervisningen i gymnasieskolan, Redovisning av regeringsuppdrag angående gymnasieungdomars kunskaper i EU-frågor och undervisningen om EU i den svenska gymnasieskolan*. Rapport 308. Ödeshög: Danagårds Tryckeri AB, 2007.

Hylen, Jan. *EU-undervisning i gymnasieskolan 2011. En uppföljning av skolverkets undersökning 2007*. Rapport/ Internationella programkontoret, 2011.

6.5. Webbssidor

Skolverket. *Undervisning om EU obligatorisk i gymnasieskolan*. 2007-10-25.

<http://www.skolverket.se/press/pressmeddelanden/2.4390/undervisning-om-eu-obligatorisk-i-gymnasieskolan-1.80913>

(Hämtad 2014-04-22)

6.6. Intervjureferenser

Intervju A. 2014-05-07

Intervju B. 2014-05-07

Intervju C. 2014-05-07

Intervju D. 2014-05-07

7. Bilaga

7.1. Intervjuguide

Huvudämne: Genomförandet av EU-undervisning i gymnasieskolan.

Rubriker: Huvudrubriker som vi kommer att utgå från i intervjun.

- *Förstå* varför man ska bedriva eu-undervisning i skolan.
- *Kunna* bedriva eu-undervisning i skolan.
- *Vilja* bedriva eu-undervisning i skolan.

Genomförandet

1. Intervjuinledning: Respondenten får tid till att beskriva sig själv och hens yrkesval.
2. Rubrik 1, *Förstå*: Respondenten får läsa ett utdrag från läroplanen. Sedan får hen berätta sin tolkning av texten och hur hen uppfattar innehållet.

Tolkning av läroplanen

”Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet. Undervisningen i olika ämnen ska ge eleverna kunskaper om den europeiska unionen och dess betydelse för Sverige samt förbereda eleverna för ett samhälle med allt tätare kontakter över nations- och kulturgränser. Det internationella perspektivet ska också bidra till att utveckla elevernas förståelse för den kulturella mångfalden inom landet (Läroplanen 2011”).

3. Rubrik 2, *Kunna*: Respondenten får svara på frågor angående *material, tid utbildning*, samt att hen får göra en textanalys. Exempel på frågor:
 - Finns det tid till eu-undervisning på din skola och i dina klasser? Hur mycket tid lägger du på förberedelser och undervisning om eu?
 - Vad använder du för material i eu-undervisningen? Finns det tillräckligt med material i ämnet?

- Har du fått någon vidareutbildning i ämnet? Fick du kunskap om ämnet när du läste på lärarhögskolan?
- Vidare får respondenten läsa en text som är utdragen från en informationssida angående eu. Respondenten ska sedan analysera om hen anser sig ha tillräcklig kompetens inom området, om hen känner igen begreppen och om hen känner sig bekväm att undervisa om eu.

Kort om EU:s institutioner

I Sverige har vi riksdag och regering. I EU finns EU-kommissionen, Europaparlamentet och ministerrådet. Dessa tre beslutar tillsammans om de allra flesta EU-lagar. Men de har olika roller och uppgifter.

Sju institutioner

- Europaparlamentet
- Europeiska rådet
- Ministerrådet
- EU-kommissionen
- EU-domstolen
- Europeiska centralbanken
- Revisionsrätte

4. Rubrik 3, Vilja: Respondenten får svara på frågor angående om hen har ett intresse för eu-frågor och om hen tycker det är ett viktigt ämne att undervisa om. Respondenten får även svara på frågor angående om det finns någon vilja eller intresse av att samarbete med andra lärare på skolan inom ämnet eu. Exempel på frågor:

- Har du ett eget intresse av eu-frågor?
- Tycker du att det är ett viktigt ämne?
- Har ni ett något samarbete på skolan i ämnet, har ni läst ämnesövergripande om eu-området?

5. Avslutning: Respondenten får möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i ämnet och tillägga information som hen anser relevant för intervjun.

Emma Göransson

Jenny Ahlgren

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se